

DREPTUL UNIUNII EUROPENE

ATELIER 2 > 3 ore

SISTEMUL DE PROTECȚIE A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ. RAPORTUL CU SISTEMUL CEDO

Asistența juridică acordată de către avocați în litigii privind exercitarea libertăților de circulație

I. Analiza jurisprudenței relevante

- CJCE, *Friedrich Stork & Cie c. High Authority of the European Coal and Steel Community*, 1959, cauza 1/58
- CJCE, *Erich Stauder c. Stadt Ulm*, 1969, cauza 29/69
- CJCE, *Parlamentul European c. Consiliul Uniunii Europene*, 2006, cauza 540/03
- CJUE, *Gerardo Ruiz Zambrano c. Office national de l'emploi*, 2011, cauza 34/09
- CEDO, *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi c. Irlanda, MC*, 2005
- CEDO, *Cantoni c. Franța*, 1996
- CEDO, *Matthews c. Regatul Unit*, 1999

CJCE

Friedrich Stork & Cie c. High Authority of the European Coal and Steel Community, 1959

A. Rezumat

Societatea **Stork & Cie, de naționalitate germană**, atacă o decizie europeană, emisă de Înalta Autoritate a CECO (Comisie), despre care consideră că modifică în mod ilegal condițiile de aprovizionare cu cărbune, cauzându-i, astfel, un prejudiciu. În recursul în anulare pe care îl introduce la Curtea de Justiție a Comunităților Europene, reclamantul invocă încălcarea, de către Înalta Autoritate a CECO, a drepturilor fundamentale, așa cum acestea erau consacrate la data respectivă în mai multe constituții ale Statelor Membre, inclusiv în legea fundamentală germană, limitând, astfel, inclusiv aplicarea Tratatului CECO. Argumentul principal susținut de reclamant este acela că, întrucât Statele Membre sunt obligate să respecte drepturile fundamentale, acestea grevează, de asemenea, competențele recunoscute instituțiilor Comunităților. În fapt, competențele acestora din urmă sunt subordonate drepturilor fundamentale din sistemele naționale, Statele Membre neputând, prin cedarea de competență, să creeze o organizație internațională cu competențe mai extinse decât cele

cedate (teoria ipotecii). Societatea Stork & Cie invocă, mai precis, încălcarea în speță, prin actul Înaltei Autorități, a art. 2-12 din textul fundamental național, care le conferă cetățenilor germani dreptul de a-și dezvolta în mod liber personalitatea și de a-și exercita fără restricții activitatea profesională.

B. Dictum

„(1) În baza art. 8 din Tratat, Înalta Autoritate [Comisia] nu este chemată decât să aplice dreptul Comunității [CECO];

(2) Înalta Autoritate [Comisia] nu este competentă să aplice dreptul intern al Statelor Membre;

(3) În baza art. 31 din Tratat, Curtea este competentă exclusiv să asigure respectarea dreptului în interpretarea și aplicarea Tratatului și a normelor de punere în aplicare a acestuia (...) [Curtea] nu trebuie să se pronunțe asupra regulilor de drept intern;

(4) [Curtea] nu poate examina dacă, adoptându-și decizia, Înalta Autoritate [Comisia] a încălcat principii ale dreptului constituțional german”.

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat în sensul că stabilește:

(1), (2) absența vreunei obligații în sarcina Înaltei Autorități (Comisia) de a aplica dreptul intern al Statelor Membre, în măsura în care aceasta este competentă doar să aplice dreptul comunitar;

(3) lipsa de competență a Curții de Justiție a Comunităților Europene de a se pronunța asupra regulilor de drept intern al Statelor Membre;

(4) lipsa de competență a Curții de Justiție a Comunităților Europene de a controla dacă Înalta Autoritate [Comisia] a încălcat dreptul intern al Statelor Membre.

Curtea de Justiție a Comunităților Europene nu poate controla constituționalitatea unui act de drept derivat din perspectiva drepturilor fundamentale (consacrate de constituțiile Statelor Membre).

CJCE

Erich Stauder c. Stadt Ulm, 1969

A. Rezumat

O decizie a Comisiei din 1969, având ca obiect măsuri care le permit anumitor categorii de consumatori să cumpere unt la preț redus, a fost pusă în executare în mai multe State Membre, între care și Germania, ale cărei autorități naționale le-au cerut beneficiarilor să prezinte la cumpărare cupoane care menționau numele titularului și adresa acestuia. Domnul Stauder,

beneficiar al ajutorului social în calitate de veteran de război, a pretins că, aplicând în acest mod decizia Comisiei, Germania a încălcat art. 1 și 3 ale Constituției naționale. Tribunalul administrativ german care a judecat cererea domnului Stauder și-a exprimat îndoiala în privința legalității obligației instituite în sarcina beneficiarilor facilității menționate, obligație pe care a apreciat-o, în orice caz, ca fiind contrară concepției germane asupra asistenței sociale și sistemului german de protecție a drepturilor fundamentale, care, în opinia tribunalului, ar trebui să fie cel puțin la fel de bine garantate de dreptul comunitar și instituțiile acestui sistem.

Jurisdicția administrativă germană i-a adresat, prin urmare, Curții de Justiție întrebarea dacă o decizie care condiționează vânzarea de unt la preț redus beneficiarilor unui anumit regim de protecție socială de obligația divulgării numelor acestora este compatibilă cu principiile generale de drept comunitar.

Comisia a apreciat că, dat fiind modul în care a fost formulată, întrebarea jurisdicției germane ridică o problemă de validitate, nu de interpretare. Pe de altă parte, a atras atenția asupra diferenței lingvistice între textul german al deciziei și versiunea franceză, prima care a fost redactată, care stipulează menționarea numelui beneficiarului pe cotorul care îi rămâne acestuia, iar nu pe bonul pe care îl remite la cumpărare și a indicat faptul că a emis o decizie rectificativă a primeia.

B. Dictum

„(1) Întrebarea adresată [Curții] se referă la compatibilitatea măsurii incriminate cu principiile generale de drept comunitar în vigoare. Într-adevăr, ea nu poate viza decât acest drept, întrucât este singurul care leagă instituțiile comunitare, iar (2) Curtea de Justiție nu poate examina măsurile adoptate de respectivele instituții decât din perspectiva lui;

(3) Atunci când o decizie unică le este adresată tuturor Statelor Membre, necesitatea unei aplicări și, deci, interpretări uniforme exclude posibilitatea ca acest text să fie luat în considerare numai în una dintre variantele sale [lingvistice], fiind necesar ca el să fie interpretat atât în funcție de voința reală a autorului său, cât și în funcție de scopul urmărit de acesta, în lumina tuturor versiunilor lingvistice. [...] Interpretarea cea mai puțin constrângătoare va prevala, dacă este suficientă pentru a asigura obiectivele pe care decizia și le propune;

(4) Dispoziția în discuție nu cuprinde niciun element susceptibil să încalce drepturile fundamentale ale persoanei cuprinse în principiile generale de drept comunitar, a căror respectare o asigură Curtea”.

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat ca stabilind faptul că:

1. actele instituțiilor comunitare trebuie să respecte principiile generale ale dreptului comunitar;
2. Curtea de Justiție a Comunităților Europene este competentă să verifice validitatea actelor instituțiilor comunitare din perspectiva principiilor generale ale dreptului comunitar;
3. diferitele versiuni lingvistice, în limbile oficiale ale Comunităților, ale actelor de drept derivat au aceeași forță juridică și trebuie să primească aceeași interpretare;
4. drepturile fundamentale ale omului fac parte din principiile generale de drept comunitar, a căror respectare o asigură Curtea.

Pentru prima dată, Curtea de Justiție afirmă că drepturile fundamentale sunt recunoscute de dreptul comunitar, în calitate de principii generale ale acestuia.

CJCE

Parlamentul European c. Consiliul Uniunii Europene, 2006

A. Rezumat

Cauza are ca obiect recursul în anulare introdus de Parlamentul European împotriva art. 4 (par. 1 ultimul alin. și par. 6) și art. 8 ale Directivei 2003/86/CE a Consiliului din 23 septembrie 2003 privind dreptul la reîntregirea familiei. Potrivit Considerentului 2 al Directivei, „măsurile privind reîntregirea familiei ar trebui adoptate în conformitate cu obligația de protecție a familiei și de respectare a vieții de familie, care este consacrată în numeroase instrumente de drept internațional. Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și respectă principiile recunoscute în special de art. 8 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale și de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene”.

Stabilind membrii de familie ale căror intrare și ședere le autorizează Statele Membre, în conformitate cu directiva în discuție, dispozițiile art. 4 supuse controlului Curții introduc următoarele excepții: „prin derogare, atunci când un copil are o vârstă mai mare de 12 ani și sosește independent de restul familiei, Statul Membru poate examina, înainte de a-i autoriza intrarea și șederea în temeiul prezentei directive, dacă îndeplinește o condiție de integrare prevăzută de legislația sa existentă la data punerii în aplicare a prezentei directive”, respectiv „prin derogare, Statele Membre pot solicita ca cererile de reîntregire a familiei pentru copii minori să fie depuse înainte ca aceștia să fi împlinit vârsta de 15 ani, în conformitate cu dispozițiile legislației lor interne în vigoare la data punerii în aplicare a prezentei directive. În cazul în care cererile sunt depuse ulterior, Statele Membre care decid să aplice prezenta derogare autorizează intrarea și șederea acestor copii din alte motive numai pentru reîntregirea familiei”. De asemenea, potrivit art. 8 al Directivei, „Statele Membre pot solicita ca susținătorul reîntregirii să fi avut reședința în mod legal pe teritoriul lor pe o perioadă de cel mult doi ani, înainte ca membrii familiei să i se poată alătura”, iar „prin derogare, atunci când în domeniul reîntregirii familiei legislația în vigoare într-un Stat Membru la data adoptării prezentei directive ține seama de capacitatea sa de primire, respectivul Stat Membru poate prevedea introducerea unei perioade de așteptare de maximum trei ani între data depunerii cererii de reîntregire a familiei și eliberarea unui permis de ședere membrilor familiei”.

Pe cale de excepție, potrivit Parlamentului European, dispozițiile a căror anulare se cere reprezintă derogări de la obligațiile impuse de directivă Statelor Membre, care le dau acestora posibilitatea să aplice norme naționale care nu ar respecta drepturile fundamentale. Totuși, potrivit Parlamentului, în măsura în care permite acest lucru, directiva însăși încalcă drepturile fundamentale.

Pe de altă parte, Consiliul atrage atenția că directiva lasă Statelor Membre o marjă de apreciere care le permite să adopte sau să mențină dispoziții naționale compatibile cu drepturile fundamentale. În orice caz, potrivit Consiliului, Curtea nu ar putea să exercite un control abstract al textului directivei, care se limitează să facă trimitere la legislația națională ale căror conținut sau mod de aplicare nu sunt *a priori* precizate.

În fine, Consiliul apreciază că, într-o asemenea ipoteză, un control al Curții ar trebui să se limiteze la ipoteza în care dispozițiile directivei ar obliga Statele Membre să adopte măsuri determinate care ar încălca drepturile fundamentale sau ar permite în mod explicit asemenea măsuri. El subliniază, de asemenea, că dispoziții precum cele ale directivei în discuție nu ar trebui anulate decât dacă Curții îi va fi imposibil să le interpreteze într-un mod conform cu drepturile fundamentale.

Pe fond, cu privire la normele de drept în raport cu care poate fi controlată directiva, Parlamentul susține că dispozițiile atacate nu respectă drepturile fundamentale, în special dreptul la viața familială și interdicția discriminării, așa cum acestea sunt garantate de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și cum rezultă din tradițiile constituționale comune ale Statelor Membre ale Uniunii Europene, ca principii generale de drept comunitar, pe care Uniunea este obligată să le respecte în conformitate cu art. 6 par. 2 TUE, la care trimite art. 46 d) TUE, în ceea ce privește acțiunea instituțiilor sale. Dreptul la viața familială include, potrivit Curții Europene a Drepturilor Omului, dreptul la reîntregirea familiei, principiu care a fost, de altfel, reluat de art. 7 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. De asemenea, principiul nediscriminării (în speță, pe criterii de vârstă) este consacrat de art. 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și art. 21 par. 1 din Cartă. Parlamentul menționează, de asemenea, alte dispoziții ale unor convențiilor internaționale semnate sub egida Națiunilor Unite, care protejează drepturile indicate.

Consiliul observă că Comunitatea Europeană nu este parte la instrumentele de drept internațional amintite de Parlament, care, în orice caz, stipulează doar ca interesele copilului să fie avute în vedere și respectate, fără să stabilească un drept absolut la reîntregirea familiei. De altfel, nici Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene nu constituie un izvor de drept comunitar.

B. Dictum

„(1) Faptul că dispozițiile atacate din directivă recunosc Statelor Membre o anumită marjă de apreciere, permițându-le să aplice, în anumite circumstanțe, o reglementare națională care derogă de la regulile de principiu impuse de directivă, nu poate avea ca efect excluderea acestor dispoziții de la controlul de legalitate al Curții prevăzut la art. 230 TCE.

În plus, o dispoziție a unui act comunitar ar putea, luată ca atare, să nu respecte drepturile fundamentale dacă aceasta ar impune Statelor Membre sau le-ar autoriza în mod explicit sau implicit să adopte sau să mențină legi naționale care nu respectă drepturile în cauză.

Din aceste elemente reiese că trebuie respinsă excepția de inadmisibilitate întemeiată pe faptul că acțiunea nu este îndreptată împotriva unui act al instituțiilor.

(2) Drepturile fundamentale fac parte din principiile generale de drept a căror respectare o asigură Curtea. În acest scop, Curtea se inspiră din tradițiile constituționale comune ale Statelor Membre, dar și din indicațiile furnizate de instrumentele internaționale care au ca obiect protecția drepturilor

omului, la care Statele Membre au cooperat sau au aderat. În această privință, CEDO are o semnificație particulară [...]

De altfel, conform art. 6 par. 2 TUE, Uniunea respectă drepturile fundamentale, astfel cum sunt garantate prin CEDO și astfel cum rezultă din tradițiile constituționale comune ale Statelor Membre, ca principii generale de drept comunitar [...]

Curtea a avut deja ocazia să amintească faptul că Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice este unul dintre instrumentele internaționale care privesc protecția drepturilor omului, de care aceasta ține cont în aplicarea principiilor generale ale dreptului comunitar [...] Acesta este și cazul Convenției cu privire la drepturile copilului, menționată anterior, care, precum pactul citat, obligă fiecare dintre Statele Membre [...]

În ceea ce privește Carta, aceasta a fost proclamată în mod solemn de Parlament, Consiliu și Comisie la Nisa la 7 decembrie 2000. Deși această cartă nu constituie un instrument juridic obligatoriu, legiuitorul comunitar i-a recunoscut totuși importanța, afirmând, în cel de-al doilea considerent din directivă, că aceasta din urmă [directiva] respectă principiile care sunt recunoscute nu doar de art. 8 din CEDO, ci și de Cartă. În plus, obiectivul principal al Cartei, astfel cum reiese din preambulul acesteia, este de a reafirma „drepturile care rezultă în principal din tradițiile constituționale și din obligațiile internaționale comune Statelor Membre, din [...] [CEDO], din Cartele sociale adoptate de Uniune și de către Consiliul European, precum și din jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii [...] și a Curții Europene a Drepturilor Omului”. Cu excepția Cartei sociale europene, care va fi menționată la pct. 107 din prezenta hotărâre, celelalte instrumente internaționale invocate de Parlament nu par să conțină, în orice caz, dispoziții care acordă o protecție mai mare drepturilor copilului decât cele conținute în instrumentele deja evocate”.

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat ca stabilind faptul că:

1. un act de drept derivat care recunoaște în favoarea Statelor Membre o marjă de apreciere nu este exceptat de la controlul de legalitate al Curții;

2. drepturile fundamentale fac parte din principiile generale de drept a căror respectare o asigură Curtea.

Faptul că un act de drept derivat recunoaște în favoarea Statelor Membre o marjă de apreciere nu îl exceptează pe acesta de la controlul de legalitate al Curții. O dispoziție a unui act comunitar ar putea fi considerată ca încălcând drepturile fundamentale dacă ar impune Statelor Membre sau le-ar autoriza în mod explicit sau implicit să adopte sau să mențină legi naționale care nu respectă drepturile respective.

Gerardo Ruiz Zambrano c. Office national de l'emploi, 2011

A. Rezumat

La 14 aprilie 1999, domnul Ruiz Zambrano a solicitat azil în Belgia, unde intrase pe baza unei vize emise de Ambasada Belgiei din Bogota (Columbia). În luna februarie 2000, soția sa, și aceasta de naționalitate columbiană, a solicitat, de asemenea, să beneficieze de statutul de refugiat în acest Stat Membru. Prin decizia din 11 septembrie 2000, autoritățile belgiene au refuzat să admită cererile celor doi, completând ordinul de a părăsi teritoriul care le era notificat cu o clauză de nereturnare în Columbia, având în vedere situația de război civil din această țară. Începând cu 18 aprilie 2001, domnul Ruiz Zambrano și soția acestuia au fost înregistrați ca rezidenți în Schaerbeek (Belgia). La 2 octombrie 2001, deși nu deținea permis de muncă, reclamantul din acțiunea principală a încheiat cu societatea Plastoria un contract de muncă pe durată nedeterminată și cu normă întreagă, care a produs efecte de la 1 octombrie 2001. La 1 septembrie 2003, soția domnului Ruiz Zambrano a dat naștere celui de al doilea copil, Diego, care a dobândit cetățenia belgiană, în temeiul art. 10 primul paragraf din Codul privind cetățenia belgiană, dat fiind că, în lipsa unui demers expres al părinților în vederea recunoașterii cetățeniei columbiene, legea columbiană nu recunoaște această cetățenie copiilor născuți în afara teritoriului Columbiei. La momentul nașterii celui de al doilea copil, domnul Ruiz Zambrano dispunea, ca urmare a activității sale profesionale, de resurse suficiente pentru a-i asigura întreținerea. La 9 aprilie 2004, domnul și doamna Ruiz Zambrano au depus o nouă cerere de regularizare a șederii în temeiul legislației naționale relevante, invocând ca element nou nașterea celui de al doilea copil al lor și întemeindu-se pe art. 3 din Protocolul nr. 4 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care s-ar opune ca respectivul copil să fie constrâns să părăsească teritoriul statului a cărui cetățenie o are. În urma nașterii, la 26 august 2005, a celui de al treilea copil, Jessica, care, asemenea fratelui său Diego, a dobândit cetățenia belgiană, soții Ruiz Zambrano au depus, la 2 septembrie 2005, o cerere de stabilire a reședinței întemeiată pe legislația națională, în calitate de ascendenți ai unui resortisant belgian. La 13 septembrie 2005, pentru fiecare dintre aceștia, a fost eliberat un certificat de înregistrare a reședinței, care acoperea în mod provizoriu șederea lor până la 13 februarie 2006. Cererea de stabilire a reședinței a domnului Ruiz Zambrano a fost respinsă la 8 noiembrie 2005, pentru motivul că acesta „nu se poate prevala de aplicarea [legislației belgiene], întrucât a ignorat legile din țara sa, prin faptul că nu și-a înscris copilul la autoritățile diplomatice sau consulare, dar a urmat în mod corect procedurile pe care le avea la dispoziție pentru a obține cetățenia belgiană [pentru acest copil] și pentru a încerca ulterior să își regularizeze pe această bază propria ședere”. La 26 ianuarie 2006, cererea de stabilire a reședinței formulată de soția domnului Zambrano a fost respinsă pentru același motiv.

În fața instanței naționale de dreptul muncii, domnul Ruiz Zambrano contestă această argumentare, arătând, în special, că obține un drept de ședere direct din Tratatul CE sau, cel puțin, că beneficiază de dreptul de ședere derivat care a fost recunoscut prin Hotărârea din 19 octombrie 2004, Zhu și Chen (C-200/02, Rec., p. I-9925) ascendenților unui copil de vârstă mică resortisant al unui Stat Membru.

Instanța națională de dreptul muncii formulează o cerere de trimitere preliminară prin care îi solicită Curții de Justiție a Uniunii Europene, în esență, să stabilească dacă dispozițiile Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene referitoare la cetățenia Uniunii trebuie interpretate în sensul că acordă ascendentului, resortisant al unui stat terț, care asigură întreținerea copiilor săi de vârstă mică, cetățeni ai Uniunii, un drept de ședere în Statul Membru a cărui cetățenie aceștia o au și în care au reședința, precum și o scutire de permis de muncă în acest Stat Membru.

Toate guvernele care i-au prezentat observații Curții, precum și Comisia Europeană, arată că o situație precum cea a celui de-al doilea și a celui de-al treilea copil ai domnului Ruiz Zambrano, în măsura în care acești copii au reședința în Statul Membru a cărui cetățenie o au și nu au părăsit niciodată acest Stat Membru, nu intră în sfera situațiilor vizate de libertatea de circulație și de ședere garantate de dreptul Uniunii. Prin urmare, dispozițiile dreptului Uniunii menționate de instanța de trimitere nu ar fi aplicabile în acțiunea principală.

În schimb, domnul Ruiz Zambrano arată că invocarea dispozițiilor cu privire la cetățenia Uniunii în raport cu copiii săi Diego și Jessica nu presupune o deplasare a acestora în afara Statului Membru în cauză și că, în calitate de membru al familiei, el însuși poate să pretindă un drept de ședere, precum și o scutire de permis de muncă în acest Stat Membru.

B. Dictum

„(1) Curtea a arătat în repetate rânduri că statutul de cetățean al Uniunii are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților Statelor Membre [...];

(2) În aceste condiții, art. 20 TFUE se opune unor măsuri naționale care au efectul de a-i priva pe cetățenii Uniunii de beneficiul efectiv al esenței drepturilor conferite de statutul lor de cetățean al Uniunii [...];

(3) Or, refuzul acordării dreptului de ședere unei persoane, resortisantă a unui stat terț, în Statul Membru în care au reședința copiii săi de vârstă mică, resortisanți ai respectivului Stat Membru, a căror întreținere o asigură aceasta, precum și refuzul de a-i acorda un permis de muncă, vor avea un asemenea efect. Astfel, trebuie să se considere că un astfel de refuz de acordare a dreptului de ședere va avea drept consecință faptul că respectivii copii, cetățeni ai Uniunii, vor fi obligați să părăsească teritoriul Uniunii pentru a-și însoți părinții. În același mod, dacă nu se acordă un permis de muncă unei astfel de persoane, aceasta riscă să nu dispună de resursele necesare pentru a face față propriilor sale nevoi și celor ale familiei sale, ceea ce ar avea, de asemenea, drept consecință obligarea copiilor săi, cetățeni ai Uniunii, să părăsească teritoriul acesteia. În asemenea condiții, respectivii cetățeni ai Uniunii vor fi, în fapt, în imposibilitatea de a exercita esența drepturilor conferite de statutul lor de cetățean al Uniunii”.

C. Comentariu

Dictum-ul este interpretat ca stabilind faptul că:

1. statutul de cetățean al Uniunii are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților Statelor Membre;

2. Statele Membre nu-și pot priva propriii resortisanți, prin efectul legislației naționale, de drepturile care decurg din cetățenia Uniunii;

3. o limitare a drepturilor - care vizează esența acestora - reprezintă, de fapt, o privare de exercițiul drepturilor.

Există un nucleu intangibil al drepturilor aferente cetățeniei europene. Cetățenia europeană are vocația de a fi statutul fundamental al resortisanților Statelor Membre.

RAPORT CEDO/UE

JURISPRUDENȚĂ CEDO

- **Convenția Europeană a drepturilor Omului (CEDO)**
 - în vigoare din 1953
- **Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene (CDFUE)**
 - proclamată în 2000 (Tratatul de la Nisa) > de instituțiile unionale
 - în vigoare din 2009 (Tratatul de la Lisabona) > pentru instituțiile unionale și pentru statele membre

State Membre / CJCE / CEDO înainte de aderarea UE la CEDO

➤ **Carta:**

- Se aplică statelor membre și instituțiilor unionale, atunci când pun în practică dreptul unional
- Nu se aplică în ordinea juridică a statelor membre, atunci când este vorba despre sfere de competență menținute de statele membre
- Nu lărgeste drepturile și competențele instituțiilor UE
- Nu modifică poziția CEDO față de Cartă

➤ **CJUE :**

- Controlează actele instituțiilor unionale
- Controlează actele statelor membre în aplicarea dreptului unional
- Nu poate controla actele statelor membre în domenii care țin de suveranitatea acestora

➤ **CEDO:**

- Apartenența la UE nu echivalează cu posibilitatea statelor membre de a nu respecta obligațiile care decurg din CEDO
- Presupunție de echivalență, după Bosphorus.

CEDO

Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi c. Irlanda, (MC) 2005

Stare de fapt

- Conflict militar în Bosnia-Herțegovina
- Embargou impus de Consiliul de Securitate al ONU fostei Yugoslavii pentru a sancționa încălcările drepturilor fundamentale în Bosnia-Herțegovina
- Regulament al Consiliului UE adoptat în conformitate cu rezoluția Consiliului de Securitate
- Autoritățile irlandeze aplică Regulamentul și indisponibilizează un avion închiriat de societatea turcă de charter Bosphorus Airways, de la o companie yugoslavă (1993)
- Bosphorus Airways atacă decizia în fața instanțelor naționale irlandeze, iar instanța națională face o trimitere preliminară > CJCE (1996) > măsura este proporțională, dat fiind obiectivul de interes general fundamental pentru comunitatea internațională, care constă în a pune capăt stării de război din regiune și violărilor masive ale drepturilor omului și ale dreptului umanitar în republica Bosnia-Herțegovina
- Bosphorus Airways sesizează CEDO

TEST 1. (drept relativ, susceptibil de ingerințe)

Interesul legitim al Irlandei > să pună în executare obligațiile juridice care rezultă din aderarea sa la Comunitățile Europene. Curtea admite că nevoia de a respecta dreptul comunitar constituie pentru o parte contractantă un scop legitim.

TEST 2. În ce măsură poate fi **justificată** ingerința unui stat, prin respectarea obligațiilor care decurg din apartenența la o organizație internațională?

Principiu: Ar fi contrar scopului și obiectului Convenției ca statele contractante să fie exonerate de orice răspundere pentru nerespectarea obligațiilor care le revin în temeiul Convenției. Statul rămâne responsabil, din perspectiva Convenției, pentru angajamentele pe care și le-a asumat prin tratate pe care le-a încheiat după intrarea în vigoare a Convenției.

Dar:

O măsură luată de stat în executarea unor astfel de obligații internaționale este considerată justificată dacă organizația respectivă acordă drepturilor fundamentale [garanții substanțiale + mecanisme de control] o protecție cel puțin echivalentă cu cea asigurată de Convenție („protecție echivalentă” =

comparabilă). Constatarea nu este definitivă, ci poate fi reexaminată în cazul unei schimbări pertinente privind circumstanțele legate de protecția drepturilor fundamentale.

⇒ **Prezumție relativă de echivalență a standardelor**

Concluzie:

1. Dacă se constată că organizația oferă o protecție echivalentă, se poate prezuma că statul respectă exigențele Convenției atunci când nu face altceva decât să pună în executare obligațiile juridice care rezultă din aderarea sa la acea organizație.
2. O astfel de prezumție poate fi răsturnată într-o speță dată, dacă se consideră că protecția drepturilor garantate de Convenție este în mod manifest insuficientă.
3. Într-un astfel de caz, rolul Convenției de „instrument constituțional al ordinii publice europene” în domeniul drepturilor omului prevalează asupra interesului cooperării internaționale.

TEST 2. În speță:

(A) Se putea prezuma standardul echivalent de protecție în cele două sisteme la data faptelor?

- Tăcerea tratatelor
- Drepturile fundamentale ca principii generale de drept comunitar
- Referința la CEDO
- Respectarea drepturilor fundamentale ca o condiție de validitate a actelor instituțiilor
- Referință la CEDO și jurisprudența CEDO
- Lipsa dreptului de recurs individual; dar recursurile exercitate de un alt stat membru sau de instituții le profită indirect particularilor + jurisdicțiile naționale au de la început rolul de judecător de drept comun + aplicabilitate directă, trimitere prejudicială

Curtea apreciază că se poate considera că standardul de protecție era echivalent.

(B) A fost răsturnată în speță prezumția de echivalență?

Curtea ține seama de natura ingerinței, interesul general al acesteia, regimul sancțiunilor, faptul că instanța națională a trimis la CJUE o întrebare preliminară și că răspunsul a fost considerat obligatoriu în speță, curtea națională conformându-se. Rezultă că nu a existat nicio disfuncționalitate a mecanismului de control.

? Poate CEDO să controleze dreptul UE ?

CEDO

Cantoni c. Franța, 1996

Stare de fapt:

Domnul Cantoni, cetățean francez, este directorul unui magazin universal aparținând lanțului *Euromarché*. La sesizarea mai multor farmaciști, precum și a unei asociații a acestora, a fost urmărit penal pentru exercitarea ilegală a profesiei de farmacist, întrucât a comercializat în propriul magazin euozină apoasă, alcool, apă oxigenată, vitamina C, inhalant din plante, oligoelemente și spray antibacterian. Deși domnul Cantoni s-a apărut susținând că aceste produse nu sunt medicamente, potrivit definiției legale naționale (art. L 511 din Codul de sănătate publică) și, deci, comercializarea lor nu este un monopol al farmaciștilor, tribunalul corecțional a precizat că, atât prin funcție, cât și prin modul de prezentare respectivele produse sunt medicamente și, prin urmare, l-a condamnat penal. Curtea de Casație a menținut soluția primei instanțe, deși, în fața acesteia, domnul Cantoni a susținut și că, în mod contrar art. 7 din Convenție, noțiunea de „medicament”, așa cum aceasta rezulta din textele legale care au stat la baza condamnării sale, nu este clară, nepermițând, deci, să asigure identificarea precisă a actelor de natură să îi angajeze răspunderea penală.

Dreptul relevant:

Art. L 511/ Codul francez de sănătate publică

„Se înțelege prin medicament orice substanță sau compus prezentat ca posedând proprietăți curative sau preventive în privința bolilor umane sau animale, precum și orice alt produs care poate fi administrat omului sau animalelor, pentru a se stabili un diagnostic medical sau pentru a reda, corecta sau modifica funcțiile organice ale acestora”.

Directiva 65/65 DIN 26 ianuarie 1965

„Medicament: orice substanță sau compus prezentat ca posedând proprietăți curative sau preventive în privința bolilor umane sau animale. Orice substanță sau compus care poate fi administrat omului sau animalelor, pentru a se stabili un diagnostic medical sau pentru a reda, corecta sau modifica funcțiile organice ale omului sau ale animalelor este, de asemenea, considerată ca fiind medicament”.

Soluția:

Poziția Guvernului reclamat: guvernul invocă similitudinea de reglementare la nivel național și comunitar în privința definiției în discuție și atrage atenția Curții că, dacă ar cenzura din perspectiva convenționalității norma internă, ar controla indirect actele instituțiilor comunitare.

Concluzia Curții: „împrejurarea, amintită de Guvern, că articolul L511 din codul de sănătate publică se inspiră aproape cuvânt cu cuvânt din directiva comunitară 65/65 nu îl sustrage de la aplicarea art. 7 din Convenție”

Matthews c. Regatul Unit, 1999

Stare de fapt:

La 12 aprilie 1994, reclamanta a solicitat să fie înscrisă pe listele electorale pentru Gibraltar în perspectiva alegerilor în Parlamentul european. La 25 aprilie 1994, agentul responsabil de listele electorale i-a răspuns în felul următor: „Dispozițiile din anexa II la actul CE din 1976 relativ la alegerile directe precizează că Regatul Unit nu aplică dispozițiile actului în cauză decât în privința Regatului Unit. Acest act a fost adoptat în unanimitate de Statele membre și are valoare de tratat. În consecință, dreptul de sufragiu pentru alegerile în Parlamentul european nu se aplică față de Gibraltar” (Gibraltar este un teritoriu dependent de Regatul Unit. El este unul din dominiile Majestății Sale Regina, dar nu face parte din Regatul Unit).

Gibraltar / Drept CE

- TCE se aplică față de Gibraltar în virtutea articolului său 227 § 4, care prevede că dispozițiile tratatului se aplică teritoriilor europene cu care un Stat membru întreține relații externe. Regatul Unit a aderat la TCEE predecesorul tratatului TCE.
- În virtutea acestuia din urmă, Gibraltar este exclusă din unele părți ale TCE. Astfel, el nu intră în teritoriul vamal al Comunității, ceea ce are drept efect sustragerea din câmpul de aplicare a dispozițiilor cu privire la libera circulație a mărfurilor; el este considerat ca țară terță în scopurile politicii comerciale comune, el este exclus din piața comună în ceea ce privește agricultura și comercializarea produselor agricole, precum și din domeniul regulilor comunitare în materie de taxe pe valoarea adăugată și alte taxe asupra profitului, și el nu contribuie la bugetul comunitar. Legislația europeană relativă în special la chestiuni cum ar fi libera circulație a persoanelor, servicii și capitaluri, sănătate, mediu ambiant și protecția consumatorilor se aplică față de Gibraltar.

În fața CEDO (Art. 3 (P I), 14)

1. În termenii articolului 1 din Convenție, Înaltele Părți contractante « recunosc oricărei persoane aflate sub jurisdicția lor drepturile și libertățile definite [în] (...) Convenție ». Această dispoziție nu face nici o distincție în ceea ce privește tipul normelor sau măsurilor în cauză și nu exclude nici o parte din « jurisdicția » Statelor membre din domeniul de aplicare a Convenției.
2. Curtea menționează că părțile nu contestă că articolul 3 din Protocolul nr. 1 se aplică față de Gibraltar.
3. Cu toate acestea Curtea trebuie să examineze dacă, în pofida naturii alegerilor în Parlamentul european, organ al Comunității europene, Regatul Unit poate fi considerat responsabil față de Convenție pentru faptul că nu a organizat alegeri asemănătoare în Gibraltar, altfel spus dacă Regatul Unit este obligat să « recunoască » dreptul de a participa la alegerile în Parlamentul european, în pofida caracterului comunitar al acestora.

4. Curtea menționează că actele Comunității europene ca atare nu pot fi atacate în fața Curții, deoarece Comunitatea ca atare nu este Parte contractantă. Convenția nu exclude transferul competențelor către organizațiile internaționale care prevăd că drepturile garantate prin Convenție continuă să fie « recunoscute ». Un asemenea transfer nu face deci să dispară responsabilitatea Statelor membre.

5. Pentru a determina în ce măsură este obligat Regatul Unit « să recunoască » drepturile consacrate prin articolul 3 din Protocolul nr. 1 în raport cu alegerile în Parlamentul european din Gibraltar, Curtea reamintește că Convenția vizează garantarea drepturilor nu în mod teoretic sau iluzoriu, ci concret și efectiv.

Rezultă că în virtutea art. 1 din Convenție, Regatul Unit trebuie să recunoască aplicarea drepturilor consacrate prin art. 3 din Protocolul nr. 1 în Gibraltar, fie că este vorba de alegeri strict interne sau alegeri europene.

II. Rezolvarea unor cazuri practice ipotetice.

1. Doamna P, candidată la alegerile pentru Parlamentul European, introduce o acțiune pe rolul instanțelor din statul membru X, al cărei resortisant este, prin care invocă faptul că în organizarea alegerilor, statul X a încălcat articolul 21 („Nediscriminarea”) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Potrivit doamnei P, statul membru X a grupat toți candidații de sex feminin pe a doua pagină a buletinelor de vot, făcând astfel mult mai vizibili candidații de sex masculin.

Care este raportul stabilit între articolului 21 din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene și articolul 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului? Care dintre aceste articole considerați că este incident în speță?

2. X este polițist. Fiind afectat de diminuările drepturilor salariale ale funcționarilor și agenților publici realizate în temeiul Legii nr. 118/2010 și a Legii nr. 285/2010, X a introdus în instanță o cerere prin care a solicitat constatarea dreptului său la o remunerație nediminuată și obligarea Ministerului Administrației și Internelor la plata sumei corespunzătoare cotei de 25 % reținute din salariile aferente lunilor iulie-decembrie 2010, majorată în funcție de rata inflației constatate între data scadenței și data plății efective a acestei sume. În susținerea acțiunii, X invocă, între altele, un motiv întemeiat pe incompatibilitatea dispozițiilor Legii nr. 118/2010 cu drepturile fundamentale, în special cu dreptul de proprietate, precum și cu principiul egalității în drepturi a persoanelor și cu cel al nediscriminării. Astfel, X îi cere instanței naționale să constate că prevederile art. 17 alin. (1), ale art. 20 și ale art. 21 alin. (1) din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene se opun unor reduceri salariale precum cele operate.

A. În ce ipoteză sunt obligatorii pentru Statele Membre cerințele care rezultă din protecția drepturilor fundamentale în sistemul Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene?

B. Care va fi soluția instanței naționale în ceea ce privește motivul de incompatibilitate invocat de X?

UNIUNEA NAȚIONALĂ A BAROURILOR DIN ROMÂNIA

INPPA Centrul Teritorial Cluj

400118, CLUJ-NAPOCA STR.PAVEL ROȘCA NR.4 AP.15, TEL/FAX 0264-439450

e-mail : office@inppa-cluj.ro ;

<http://www.inppa-cluj.ro>

C. Care sunt articolele din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale care protejează drepturile invocate de X?

D. Care ar fi fost soluția instanței naționale în ipoteza în care X ar fi invocat Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale?